

แนวทางการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำในภาวะภัยแล้งแบบบูรณาการ
ของชุมชนบ้านนาฝาย ตำบลนาฝาย อำเภอเมือง จังหวัดชัยภูมิ
Guidelines for managing water resources in an integrated
drought Of Ban Na Fai Community, Na Fai Subdistrict, Mueang
District, Chaiyaphum Province

เกรียงศักดิ์ โชควรรกุล¹

Kreangsak Chokwarakul¹

Received : November 6, 2019; Revised : May 28, 2020; Accepted : May 30, 2020

บทคัดย่อ (Abstract)

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาสภาพบริบทชุมชน ปัญหาและอุปสรรคเกี่ยวกับการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำในภาวะภัยแล้ง ของชุมชนบ้านนาฝาย ตำบลนาฝาย อำเภอเมือง จังหวัดชัยภูมิ 2) เพื่อศึกษารูปแบบการดำเนินงาน ของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ในการแก้ปัญหาภัยแล้ง ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ของชุมชนบ้านนาฝาย ตำบลนาฝาย อำเภอเมือง จังหวัดชัยภูมิ 3) เพื่อศึกษาแนวทางการลดความขัดแย้งในการใช้ทรัพยากรน้ำในภาวะภัยแล้ง โดยใช้กระบวนการมีส่วนร่วมและสร้างจิตสำนึกในชุมชนบ้านนาฝาย ตำบลนาฝาย อำเภอเมือง จังหวัดชัยภูมิ 4) เพื่อศึกษาแนวทางการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำในภาวะภัยแล้งแบบบูรณาการ กับผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องทุกภาคส่วนในชุมชนบ้านนาฝาย ตำบลนาฝาย อำเภอเมือง จังหวัดชัยภูมิ อย่างยั่งยืน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาเป็นประชาชนทั่วไปที่อาศัยอยู่ในชุมชนบ้านนาฝาย ตำบลนาฝาย อำเภอเมือง จังหวัดชัยภูมิ ที่ได้รับผลกระทบจากภัยแล้ง ประกอบด้วย ประชาชนที่อาศัยในเขตชุมชนบ้านนาฝาย และมีภูมิลำเนาหรือทะเบียนบ้านอยู่ในชุมชนบ้านนาฝาย ซึ่งได้แก่ ชาวบ้าน เกษตรกร และ ประชาชนที่อาศัยอยู่ในเขตชุมชนบ้านนาฝาย แต่ไม่ได้ย้ายทะเบียนบ้าน หรือไม่มีชื่อในทะเบียนบ้านที่อยู่ในชุมชนบ้านนาฝาย (ประชากรแฝง) ซึ่งได้แก่ นักเรียน นักศึกษา คณะครูอาจารย์ในมหาวิทยาลัยราช

¹คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ; Faculty of Political Science, Chaiyaphum Rajabhat University, Thailand; e-mail : dr.kreang@gmail.com

ภักขัยภูมิ หรือคณะทำงานในหน่วยงานราชการหรือหน่วยงานเอกชน เป็นต้น การวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Methodology Research) โดยใช้วิธีวิจัยเชิงสำรวจหรือการวิจัยเชิงปริมาณเพื่อศึกษาถึงสภาพบริบทชุมชน ปัญหาและอุปสรรคเกี่ยวกับการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำในภาวะภัยแล้ง ของชุมชนบ้านนาฝาย ตำบลนาฝาย อำเภอเมือง จังหวัดชัยภูมิ และการวิจัยเชิงคุณภาพ เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลวิจัยเชิงลึกจากกลุ่มเป้าหมาย โดยใช้การสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participatory Observation) การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม (Non-participatory Observation) และใช้วิธีวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research, PAR) เป็นเครื่องมือในการขับเคลื่อนชุมชน โดยเน้นความสำคัญของพลวัตร กลุ่ม (Group dynamics) ด้วยการสนทนากลุ่ม (Focus group) และการสัมภาษณ์เชิงลึก (In Depth Interview) เป็นการวิจัยที่มุ่งให้ความสำคัญกับการศึกษาเชิงลึก

ผลการวิจัย พบว่า แนวทางการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำในภาวะภัยแล้งแบบบูรณาการนั้น จะต้องใช้ฐานข้อมูลจากทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องกับทรัพยากรน้ำ โดยข้อมูลนั้น ๆ จะต้องครบถ้วน ทันสมัย และใช้กระบวนการวิจัยเพื่อค้นหาความจริงเกี่ยวกับปัญหา ความจำเป็น สาเหตุ รวมทั้งนวัตกรรมที่เป็นผลวิจัยในการนำความรู้เทคนิควิธีการและเทคโนโลยี เพื่อพัฒนาระบบบริหารจัดการทรัพยากรน้ำให้ตอบสนองความต้องการของประเทศ เมื่อพิจารณาถึงภาพรวมขององค์กรที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับแหล่งข้อมูลน้ำของไทย

1. ระบบการช่วยเหลือชดเชยความเสียหายที่เกิดจากภัยแล้ง

การช่วยเหลือเยียวยาผู้ประสบภัยพื้นที่ที่เกิดภัยพิบัตินั้น ไม่ควรจำกัดเพียงเงิน อาหาร และสิ่งใช้สอยที่จำเป็น แต่ควรให้โอกาสชุมชนได้ใช้กำลังและศักยภาพในการสร้างชุมชนขึ้นมาใหม่ การสนับสนุนให้ผู้ประสบภัยมีโอกาเป็นแกนหลักในการฟื้นฟูชุมชนและสร้างความเปลี่ยนแปลง เครื่องมือสำคัญคือการสื่อสารเชื่อมโยงกับชุมชนอื่น ๆ ที่ประสบปัญหาเดียวกัน เพื่อสร้างและฟื้นฟูสภาพชีวิตและชุมชนขึ้นมาใหม่ในช่วงเวลาสั้นๆ

2. การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของภาคประชาชน

ส่งเสริมการรวมกลุ่ม “เครือข่ายทรัพยากรน้ำชุมชน” โดยการส่งเสริมของหน่วยงานภาครัฐ โดยมีภารกิจเพื่อส่งเสริม สร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำและภัยพิบัติส่งเสริมบทบาทขององค์กรเครือข่ายทรัพยากรน้ำชุมชน ให้เข้ามามีส่วนร่วม และเป็นหลักในการแก้ปัญหาในระดับท้องถิ่น

3. ผู้มีส่วนได้ ส่วนเสีย ในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ

มีส่วนร่วมของทุกฝ่ายและประชาชนในการจัดการน้ำจึงต้องพัฒนากลไกและกระบวนการบริหารจัดการเชิงบูรณาการขึ้นมา โดยเสริมสร้างเครือข่ายการประสานงานและการทำงานร่วมกัน

ของฝ่ายราชการ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น องค์กรพัฒนาเอกชน องค์กรชุมชน และประชาชนในท้องถิ่น ในการพัฒนา การใช้และฟื้นฟูทรัพยากรน้ำ

คำสำคัญ (Keywords) : การบริหารจัดการ, ทรัพยากรน้ำ, ภาวะภัยแล้ง, การบูรณาการ

Abstract

This research is intended 1) to study community context. Water resource management issues and barriers to ban Na FAI community Tambon Na Fai, Amphur Muang, Chaiyaphum Province 2) to study the model of the people involved. To solve the drought from the past to the present of the Ban Na FAI community. Tambon Na Fai, Amphur Muang, Chaiyaphum Province 3) to study the guidelines for reducing water resource contention in the drought, using the process of participation and awareness in the Ban Na FAI community. Tambon Na Fai, Amphur Muang, Chaiyaphum District 4), to study the water resource management guidelines in the drought integrated with all stakeholders involved in the Ban Na FAI community. Tambon Na Fai, Amphur Muang, Chaiyaphum, sustainable The sample is used in education as a general public living in the Ban Na FAI community. Tambon Na Fai, Muang Chaiyaphum, which are affected by drought, include People living in the Ban Na FAI community District and have a hometown or house registration in the Ban Na FAI community, including villagers. Farmers and people living in the ban Na Fai community zone but do not put home registration or no name in the House register in the Ban Na Fai community (latent population), including students. Student Faculty of Teachers in Chaiyaphum Rajabhat University or working group in government agencies or private agencies. A combined research method (Mixed Methodology Research) using survey research or quantitative research to study the community context. Water resource management issues and barriers to ban Na FAI community Tambon Na Fai, Amphur Muang, Chaiyaphum and qualitative research to get insight into insights from the target audience. Using an engaging observation (Participatory Observation), a non-engaged observation (Non-participatory Observation) and the use of an engaging research approach (Participatory Action Research, PAR) is a tool to

drive the community by emphasizing the importance of group dynamics with group chat, and In depth interviews (In Depth Interview) is a research aimed at the emphasis on in-depth education.

The findings found that the water resource management approach in the integrated drought. The database must be used from all sectors related to water resources. The information must be fully and use the research process to find out the truth about the memory problems, including innovations that research the knowledge, techniques, methods and technology. To develop a resource management system, leading to the demands of the country. Considering the overview of the organization that is involved with the water resources of Thailand.

1. The assistance system compensates for damages caused by drought, help heal victims as soon as the disaster occurs. It should not be limited to money. The necessary food and use, but should give community opportunities the power and potential to create a new community. Encourage victims to be the primary core to restore the community and make changes. The key tool is to communicate with other communities that experience the same problem to create and revive new life and community conditions in a short period of time.

2. Promoting the participation of the public sector promotes the integration of "network resource navigation" by promoting government agencies with a mission to promote Knowledge of water resources and disaster management promotes the role of the corporate water resources network to participate and primarily to solve local problems.

3. Stakeholders in water resources management, the participation of all parties and the people in water management must develop a mechanism and integrated management process. By strengthening the network of coordination and collaboration of the Government. Local governments, organizations, NGOs, community organizations, and local residents to develop Use and rehabilitation of water resources

Keywords : Management, Water Resources, Drought, Integration

บทนำ (Introduction)

ปัญหาภัยแล้งเป็นภัยธรรมชาติที่นำความเสียหายทางเศรษฐกิจและสังคม ทั้งทางด้านผลิตผลทางการเกษตรที่ต้องพึ่งพาแหล่งน้ำจากธรรมชาติ ด้านการขาดแคลนน้ำเพื่อการอุปโภคบริโภคประกอบกับประเทศไทยเป็นประเทศที่ส่งออกสินค้าเกษตรและผลิตภัณฑ์แปรรูปทางการเกษตรที่สำคัญในตลาดโลก ภัยแล้งจึงมีผลกระทบโดยตรงต่อการลดลงของผลผลิตทางการเกษตรของไทย และมีผลกระทบทางอ้อม ได้แก่ การอพยพทิ้งที่ดินทำกิน ละทิ้งที่อยู่อาศัยไปหางานทำในเมือง ซึ่งเป็นที่ประจักษ์แล้วว่าได้ก่อให้เกิดปัญหาทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม ตามมา ปัญหาภัยแล้งจึงจัดเป็นปัญหาสำคัญของชาติ

โดยปัจจัยหลักที่ทำให้เกิดภาวะภัยแล้ง คือ ปริมาณฝน ซึ่งในปี 2558 (กรมอุตุนิยมวิทยา, 2558) มีปริมาณฝนสะสมเฉลี่ยทั้งประเทศเพียง 1,251 มิลลิเมตร น้อยกว่าปกติอยู่ประมาณ 14.73% หรือน้อยที่สุดเมื่อเทียบกับข้อมูลย้อนหลังตั้งแต่ปี 2524-2557 ซึ่งหมายรวมถึงการมีปริมาณน้ำฝนน้อยกว่าปีที่ประเทศไทยประสบภัยแล้งรุนแรง เช่น ปี 2537 ปี 2542 ปี 2548 ปี 2553 และเมื่อพิจารณาถึงการกระจายตัวของฝนปี 2558 พบว่าบริเวณตอนกลางของประเทศมีฝนตกน้อยมากเป็นบริเวณกว้าง ครอบคลุมทั้งพื้นที่ภาคเหนือ ภาคกลาง ด้านตะวันตกของภาคตะวันออกเฉียงเหนือและภาคใต้ตอนบน ทั้งนี้ พื้นที่ดังกล่าวมีฝนตกน้อยต่อเนื่องมาตั้งแต่ปี 2557 และถึงแม้ว่าบริเวณชายขอบประเทศจะมีฝนตกอยู่บ้างแต่เป็นปริมาณฝนเพียงเล็กน้อยเท่านั้นและอยู่นอกพื้นที่รับน้ำของอ่างเก็บน้ำขนาดใหญ่ ส่งผลให้มีปริมาณน้ำไหลเข้าอ่างเก็บน้ำขนาดใหญ่ของประเทศทั้ง 33 อ่าง มีค่อนข้างน้อย เมื่อถึงสิ้นสุดฤดูฝนของปี 2558 (31 ตุลาคม 2558) อ่างเก็บน้ำขนาดใหญ่ทั่วประเทศจึงมีปริมาณน้ำคงเหลือเพื่อเป็นต้นทุนสำหรับฤดูแล้ง ปี 2558/2559 อยู่เพียง 41,105 ล้านลูกบาศก์เมตร ซึ่งอยู่ในเกณฑ์น้อยวิกฤต โดยน้อยที่สุดในรอบหลายปีที่ผ่านมา รวมทั้งน้อยกว่าปี 2553 ซึ่งประเทศไทยประสบภัยแล้งรุนแรง และเมื่อเข้าสู่ฤดูแล้งปี 2558/2559 (พฤศจิกายนถึงเมษายน) ฝนยังคงตกน้อยต่อเนื่อง ซึ่งถือเป็นสภาวะปกติของช่วงฤดูแล้ง ถึงแม้ว่าในเดือนมกราคม จะมีฝนตกมากกว่าปกติค่อนข้างมาก แต่ก็ไม่มีนัยสำคัญต่อการเพิ่มขึ้นของปริมาณน้ำไหลเข้าอ่างเก็บน้ำ อีกทั้งเมื่อเข้าสู่เดือนมีนาคมและเมษายน ฝนกลับตกน้อยกว่าปกติค่อนข้างมาก ส่งผลทำให้มีน้ำมาเติมในเขื่อนน้อยมาก สถานการณ์น้ำจึงอยู่ในภาวะวิกฤตตลอดฤดูกาล โดยมีน้ำคงเหลือรวมทั้งประเทศเมื่อสิ้นสุดฤดูแล้งเพื่อเป็นน้ำต้นทุนในช่วงฤดูฝนปี 2559 เพียง 32,476 ล้านลูกบาศก์เมตร เท่านั้น และหากพิจารณาข้อมูลเป็นรายภาคพบว่า ปี 2558 ปริมาณน้ำกักเก็บคงเหลือในแต่ละภาคมีอยู่ค่อนข้างน้อย มีเพียงภาคใต้ที่สถานการณ์น้ำอยู่ในภาวะปกติ

นอกจากนี้สถานการณ์น้ำในภาคเหนือและภาคตะวันตกยังคงอยู่ในภาวะน้อยวิกฤตพร้อมกัน ต่อเนื่องจากปีที่แล้ว ทำให้ยังคงส่งผลกระทบต่อภาคกลางที่ใช้น้ำต้นทุนจากทั้งสองภาค สำหรับ 4 เขื่อนหลักในลุ่มน้ำเจ้าพระยา ได้แก่ เขื่อนภูมิพล เขื่อนสิริกิติ์ เขื่อนแควน้อยบำรุงแดน และเขื่อนป่าสักชลสิทธิ์ มีปริมาณน้ำกักเก็บ ณ วันเริ่มต้นเข้าสู่ฤดูแล้งเพียง 10,943 ล้านลูกบาศก์เมตร เท่านั้น ซึ่งเป็นปริมาณน้ำกักเก็บคงเหลือน้อยที่สุดในรอบหลายปี และเมื่อสิ้นสุดฤดูแล้งทั้ง 4 เขื่อน มีปริมาณน้ำกักเก็บเพื่อเป็นต้นทุนในฤดูฝนเพียง 10,515 ล้านลูกบาศก์เมตร ทำให้กรมชลประทานต้องประกาศขอความร่วมมือทำนาปรังในช่วงเวลาดังกล่าว

องค์การบริหารส่วนตำบลนาฝาย จะต้องจัดเวทีประชาคมเพื่อหาวิธีการแก้ไขในการจัดการทรัพยากรน้ำ เพื่อแก้ไขปัญหาภัยแล้งภายในองค์กร ภายในองค์การบริหารส่วนตำบลนาฝาย ซึ่งเกิดขึ้นเป็นประจำ แต่อย่างไรก็ตามความร่วมมือที่ดีเท่าที่ควรจากกลุ่มประชากรผู้ใช้น้ำและเกษตรกรผู้ใช้น้ำ ในเรื่องการประสานงานที่ต้องมีการประสานงานไปยังสำนักงานชลประทานจังหวัดชัยภูมิ เพื่อขอรับการสนับสนุนเงินงบประมาณจัดทำโครงการ จัดการทรัพยากรน้ำภายในตำบลนาฝาย เพื่อให้มีน้ำใช้ตลอดทั้งปี โดยไม่มีปัญหาขาดแคลนน้ำ และการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำอย่างมีระบบในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ ให้ได้ทั่วถึง มีประสิทธิภาพจะช่วยลดความเสี่ยงที่จะเกิดความเสียหายจากภัยธรรมชาติหรือภัยแล้งได้

ดังนั้น ผู้ศึกษาจึงมีความสนใจในการศึกษาแนวทางการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำในภาวะภัยแล้งแบบบูรณาการ ของชุมชนบ้านนาฝาย ตำบลนาฝาย อำเภอเมือง จังหวัดชัยภูมิ โดยการศึกษาบริบทชุมชน ศึกษาปัญหาและอุปสรรคเกี่ยวกับการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ รูปแบบการดำเนินงาน ของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง การลดความขัดแย้งในการใช้ทรัพยากรน้ำในภาวะภัยแล้ง โดยใช้กระบวนการมีส่วนร่วมและสร้างจิตสำนึกในชุมชนบ้านนาฝาย รวมถึงศึกษาแนวทางการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำในภาวะภัยแล้งแบบบูรณาการ กับผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องทุกภาคส่วนในชุมชนบ้านนาฝาย เพื่อมุ่งเน้นหาแนวทางการแก้ไขปัญหาภัยแล้งของบ้านนาฝาย ตำบลนาฝาย จังหวัดชัยภูมิ เพื่อให้สามารถนำไปใช้ในการปกครองส่วนท้องถิ่นได้อย่างเหมาะสมและยั่งยืน

วัตถุประสงค์การวิจัย (Research Objectives)

1. เพื่อศึกษาสภาพบริบทชุมชน ปัญหาและอุปสรรคเกี่ยวกับการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำในภาวะภัยแล้ง ของชุมชนบ้านนาฝาย ตำบลนาฝาย อำเภอเมือง จังหวัดชัยภูมิ
2. เพื่อศึกษารูปแบบการดำเนินงาน ของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ในการแก้ปัญหาภัยแล้ง ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ของชุมชนบ้านนาฝาย ตำบลนาฝาย อำเภอเมือง จังหวัดชัยภูมิ

3. เพื่อศึกษาแนวทางการลดความขัดแย้งในการใช้ทรัพยากรน้ำในภาวะภัยแล้ง โดยใช้กระบวนการมีส่วนร่วมและสร้างจิตสำนึกในชุมชนบ้านนาฝาย ตำบลนาฝาย อำเภอเมือง จังหวัดชัยภูมิ

4. เพื่อศึกษาแนวทางการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำในภาวะภัยแล้งแบบบูรณาการ กับผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องทุกภาคส่วนในชุมชนบ้านนาฝาย ตำบลนาฝาย อำเภอเมือง จังหวัดชัยภูมิ อย่างยั่งยืน

วิธีดำเนินการวิจัย (Research Methods)

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสมผสานวิธี (Mixed Methodology Research) โดยใช้วิธีวิจัยเชิงสำรวจหรือการวิจัยเชิงปริมาณเพื่อศึกษาถึงสภาพบริบทชุมชน ปัญหาและอุปสรรคเกี่ยวกับการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำในภาวะภัยแล้ง ของชุมชนบ้านนาฝาย ตำบลนาฝาย อำเภอเมือง จังหวัดชัยภูมิ และการวิจัยเชิงคุณภาพ เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลวิจัยเชิงลึกจากกลุ่มเป้าหมาย โดยใช้การสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participatory Observation) การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม (Non-participatory Observation) และใช้วิธีวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research, PAR) เป็นเครื่องมือในการขับเคลื่อนชุมชน โดยเน้นความสำคัญของพลวัตร กลุ่ม (Group dynamics) ด้วยการสนทนากลุ่ม (Focus group) และการสัมภาษณ์เชิงลึก (In Depth Interview) เป็นการวิจัยที่มุ่งให้ความสำคัญกับการศึกษาเชิงลึก

(1) การตรวจเยี่ยมพื้นที่เบื้องต้น (Community Meeting)

เป็นกระบวนการในขั้นตอนเริ่มต้นของการดำเนินการวิจัย เป็นการบูรณาการนักวิจัยเข้าถึงพื้นที่ศึกษาของการวิจัย โดยการให้นักวิจัยได้เรียนรู้และสัมผัสกับสภาพแวดล้อมชุมชนอย่างใกล้ชิด เพื่อที่จะได้วางแผนการศึกษาวิจัยให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์และเป้าหมายของการวิจัยต่อไป ซึ่งประกอบด้วยประเด็นการตรวจเยี่ยมในด้านต่าง ๆ

(2) กระบวนการสังเกตและเข้าถึงชุมชน

กระบวนการสังเกต เป็นกลไกที่มีบทบาทในการทำให้นักวิจัยสามารถเข้าถึงชุมชนได้โดยง่าย เนื่องจากการสังเกตคือ การที่นักวิจัยเรียนรู้เชิงสภาพแวดล้อมเชิงพื้นที่ และสภาพแวดล้อมทางความรู้สึกนึกคิดของชุมชน ซึ่งสามารถกระทำได้ทั้งการสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participatory Observation) การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม (Non-participatory Observation)

(3) การวิจัยแบบมีส่วนร่วม (PAR=Participatory Action Research)

เป็นกระบวนการวิจัยที่ผสมผสานการวิจัยแบบมีส่วนร่วม (Participatory Research) กับการวิจัยเชิงปฏิบัติการ(Action Research) รวมทั้งวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เข้าด้วยกัน เพื่อได้มาซึ่งองค์ความรู้ใหม่ในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชน โดยคณะวิจัย ชุมชน และแกนนำชาวบ้านมีส่วนร่วมในการวิจัยทุกขั้นตอน ตั้งแต่ ร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ ร่วมทำ ร่วมตรวจสอบและร่วมรับประโยชน์ควบคู่ไปกับ ซึ่งกระบวนการเรียนรู้ของชุมชน โดยยึดประชาชนเป็นศูนย์กลาง (People-Centered Development) และแก้ปัญหาโดยใช้กระบวนการเรียนรู้ (Problem-Learning Process) ตลอดจนระบบ การสร้างความรู้ และกำเนิดความรู้ในวิธีอื่นที่แตกต่างไปจากของนักวิชาการโดยให้สามารถได้รับความรู้ที่เกิดขึ้นในระบบสังคมของเขา และสามารถที่จะทำความเข้าใจ แปลความหมาย ตลอดจนนำไปใช้ได้อย่างเหมาะสมโดยการวิจัยเชิงปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วมจะช่วยเปิดเผยให้เห็นคำถามที่ตรงกับปัญหาของชาวบ้าน ปลดปล่อยความคิด การวิจัยเชิงปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วมจะช่วยให้ชาวบ้านและคนยากจนสามารถใช้ความคิดเห็นของตนอย่างเสรี

(4) การสนทนากลุ่มเจาะจง (Focus Group Discussion)

การสนทนากลุ่มเจาะจง เป็นกระบวนการในการเรียนรู้ร่วมกันของสมาชิกในชุมชนหรือกลุ่มองค์กรชุมชน โดยจัดในรูปของเวทีชาวบ้าน นักวิจัยต้องประสานงานร่วมกับชุมชนในการจัดทำเวทีชาวบ้าน โดยมีผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่มประมาณ 25-30 คน/เวที หรือขึ้นอยู่กับความสนใจของสมาชิกในชุมชนที่มีต่อประเด็นการสนทนาที่จัดขึ้น ซึ่งกระบวนการในการจัดทำเวทีสนทนากลุ่มเจาะจง

(5) การสัมภาษณ์เดี่ยวแบบเจาะลึก (In-depth Interview)

รูปแบบการสัมภาษณ์เดี่ยวแบบเจาะลึก เป็นการสำรวจ รวบรวมข้อมูลเชิงลึก ที่มุ่งเน้นให้กลุ่มเป้าหมายที่ถูกเจาะจงให้เป็นผู้ให้ข้อมูลสะท้อนข้อมูลระดับบุคคล หรือสะท้อนข้อมูลผ่านการเป็นตัวแทนกลุ่ม หรือตัวแทนชุมชนในพื้นที่ศึกษา โดยมีวิธีปฏิบัติในการสัมภาษณ์เดี่ยวแบบเจาะลึก

(6) การศึกษาเอกสาร

โดยการรวบรวมเอกสารวิชาการต่าง ๆ เช่น หนังสือ รายงานการวิจัย วารสาร บทความ วิทยานิพนธ์ สารนิพนธ์ เอกสารการประชุมสัมมนาของนักวิชาการ และแหล่งข้อมูลทางอินเทอร์เน็ต

ผลการวิจัย (Research Results)

การวิจัยเรื่องแนวทางการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำในภาวะภัยแล้งแบบบูรณาการ ของชุมชนบ้านนาฝาย ตำบลนาฝาย อำเภอเมือง จังหวัดชัยภูมิ สามารถสรุปผลการวิจัยได้ดังต่อไปนี้

1. สภาพบริบทชุมชน ปัญหาและอุปสรรคเกี่ยวกับการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำในภาวะภัยแล้ง ของชุมชนบ้านนาฝาย ตำบลนาฝาย อำเภอเมือง จังหวัดชัยภูมิ พบว่า

ชุมชนบ้านนาฝาย ตำบลนาฝายเป็นตำบลเก่าแก่ ขอแยกจากตำบลนาเสียวตั้งแต่ปี พ.ศ. 2496 มีนายดี เห็นชัยภูมิ เป็นกำนันคนแรก ต่อมาปี 2518 ตำบลท่าหินโงมขอแยกตำบล และในปี 2521 ตำบลห้วยต้อนขอแยกตำบลอีก ปัจจุบันมีทั้งหมด 15 หมู่บ้าน จำนวนประชากรบ้านนาฝาย ตำบลนาฝาย อำเภอเมือง จังหวัดชัยภูมิ ทั้งสิ้น 9,034 คน จำนวนหลังคาเรือน ทั้งสิ้น 2,676 หลังคาเรือน ลักษณะภูมิประเทศโดยทั่วไปประกอบด้วยป่าไม้และภูเขาร้อยละ 50 ของพื้นที่จังหวัด นอกนั้นเป็นที่ราบสูง บริเวณตอนกลางของจังหวัดเป็นพื้นที่ราบ มีพื้นที่ป่าไม้และเทือกเขาตั้งเรียงรายจากทิศตะวันออกสู่ทิศตะวันตก ประกอบด้วยเทือกเขาสำคัญ ได้แก่ภูอิเฒ่า ภูแลนคา และภูพังเหย อาชีพลัก ทำนา อาชีพเสริม หัตถกรรมในครัวเรือน เช่น ทอผ้า จักสาน รับจ้าง สภาพดิน ดินร่วนปนทราย บางแห่งเป็นดินลูกรังและบางแห่งเป็นดินฝนหิน สภาพแหล่งน้ำ แหล่งน้ำธรรมชาติ ลำน้ำ, ลำห้วย 30 แห่ง บึง, หนองและอื่น ๆ 25 แห่ง แหล่งน้ำชลประทาน อ่างเก็บน้ำลำซอระกา 1 แห่ง แหล่งน้ำที่สร้างขึ้น ฝาย 24 แห่ง บ่อน้ำตื้น 17 แห่ง บ่อโยธา 58 แห่ง สระน้ำ 24 แห่ง จากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศซึ่งมีการเปลี่ยนแปลงรูปแบบของสภาพอากาศและน้ำเป็นสาเหตุสำคัญของการเพิ่มขึ้นของน้ำท่วมในบางพื้นที่และการขาดแคลนน้ำและภัยแล้งในพื้นที่อื่น ๆ จากผลกระทบจากเหตุการณ์สภาพอากาศที่รุนแรงส่งผลกระทบร้ายแรงต่อผู้คนนับล้านทั่วโลก เนื่องจากเหตุการณ์เหล่านี้กลายเป็นเรื่องที่เกิดขึ้นมากขึ้น รุนแรงมากขึ้นและไม่สามารถคาดการณ์ล่วงหน้าได้ แต่ข้อมูลที่ถูกต้องแม่นยำและการวางแผนที่เหมาะสมจะช่วยลดความเสี่ยงและผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นจากน้ำท่วมและภัยแล้งได้อย่างมาก ปัญหาการจัดการน้ำที่ กล่าวได้ว่าชุมชนบ้านนาฝาย เป็นปัญหาต่อเนื่องที่ยากต่อการแก้ไข ตัวอย่างของปัญหาขอกกล่าวถึงพอเป็นสังเขปดังต่อไปนี้

1) ในแต่ละลุ่มน้ำมีหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนเข้ามาบริหารงานเกี่ยวข้องกับน้ำเฉพาะด้านมากมาย ทำให้วิธีการดำเนินงานของแต่ละหน่วยงานไม่ประสานและไม่มี ความต่อเนื่องกัน โดยเฉพาะในพื้นที่ลุ่มน้ำขนาดใหญ่ที่ก่อให้เกิดความขัดแย้งเกี่ยวกับปัญหาความต้องการน้ำและการจัดสรรน้ำ การจัดหาหรือการพัฒนา และการอนุรักษ์แหล่งน้ำในพื้นที่ลุ่มน้ำ โดยหลักการที่จะให้การจัดการน้ำในลุ่มน้ำเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพจำเป็นต้องมีข้อมูลและองค์การรองรับสำหรับการจัดการเฉพาะในแต่ละลุ่มน้ำ เพื่อให้มีการพิจารณาปัญหาต่าง ๆ ภายในลุ่มน้ำ ซึ่งมีการแก้ปัญหาทั้งระยะสั้นและระยะยาวอย่างต่อเนื่อง มีการควบคุม การพัฒนา

การใช้และการอนุรักษ์ทรัพยากรน้ำร่วมกับทรัพยากรอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องอย่างชัดเจน การจัดการอย่างเป็นระบบภายในลุ่มน้ำที่มีความชัดเจนนี้ จะสามารถลดความขัดแย้งต่าง ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2) การวิเคราะห์และจัดการทรัพยากรน้ำที่ผ่านมาจนถึงปัจจุบัน เป็นการกำหนดจากบนลงล่างหรือมีการกำหนดให้ดำเนินการตามนโยบายของรัฐบาลหรือหน่วยงานจากส่วนกลางเป็นหลัก หรืออาจจากผู้มีอำนาจทางการเมืองเสียเป็นส่วนใหญ่ โดยคาดว่าเมื่อมีการก่อสร้างโครงการต่าง ๆ แล้ว ไม่ว่าจะเป็นการก่อสร้างเขื่อน อ่างเก็บน้ำ ระบบชลประทาน และอื่น ๆ จะสามารถช่วยแก้ปัญหาความยากจนของประชาชนชุมชนต่าง ๆ ได้ ทั้ง ๆ ที่บางโครงการไม่ได้มีการศึกษาและวิเคราะห์ถึงความต้องการของประชาชนในระดับรากหญ้าที่แท้จริง

3) ปัญหาการขาดแคลนน้ำ ภาวะน้ำท่วมและอุทกภัย และการลดลงของคุณภาพน้ำนั้น ที่ยังก่อความเดือดร้อนไปทั่วนี้ กล่าวได้ว่าล้วนมาจากปัญหาเรื่องการจัดการทั้งสิ้น ถือว่าเป็นปัญหาในรูปแบบการบริหารจัดการที่ผิดพลาด เนื่องจากการจัดการทรัพยากรน้ำของไทยทุกยุคสมัยเป็นการดำเนินงานแบบแยกส่วน ไม่เป็นในลักษณะบูรณาการกัน ทั้งในเชิงนโยบายและเชิงสถาบันหรือองค์กรที่รับผิดชอบเกี่ยวกับการจัดการน้ำ จึงก่อให้เกิดความสูญเสียอย่างมากในด้านการใช้ทรัพยากรน้ำให้เกิดประโยชน์สูงสุดระยะยาวและทางด้านเศรษฐศาสตร์ จึงเป็นเรื่องสำคัญที่ต้องมีการปฏิรูปกระบวนการบริหารจัดการกันใหม่

4) เนื่องด้วยกฎหมายไทยกำหนดสิทธิการใช้ทรัพยากรน้ำอย่างกว้าง ๆ ว่า ทรัพยากรน้ำเป็นของไทยทุกคน จึงเป็นการเปิดช่องให้ทุกคนสามารถใช้น้ำอย่างไม่จำกัด ทำให้ทุกคนมีสิทธิที่จะใช้ได้อย่างเสรี นับเป็นต้นเหตุให้เกิดการใช้น้ำที่ด้อยประสิทธิภาพ จึงถึงเวลาแล้วที่คนไทยจะต้องรู้จักประหยัดในการใช้น้ำ ไม่ใช้น้ำอย่างฟุ่มเฟือย นอกจากนี้ยังต้องระวังในเรื่องสิทธิของผู้ใช้ทรัพยากรน้ำว่าต้องได้รับความเป็นธรรมเท่าเทียมกันอีกด้วยแต่ปัญหาสำคัญคือเราจะสามารถจัดการให้สัมฤทธิ์ผลได้อย่างไร

5) ปัจจุบันเมื่อถือกันว่า น้ำเป็นทรัพยากรธรรมชาติเป็นสมบัติของส่วนรวมมิใช่เป็นของบุคคลหนึ่ง บุคคลใดโดยเฉพาะทุกคนสามารถเข้าถึงน้ำได้โดยเสรี การที่ไม่มีใครเป็นเจ้าของอย่างแน่ชัดเช่นนี้ ทำให้น้ำแทบไม่มีราคาตลาดแต่มีมูลค่าทั้งด้านเศรษฐกิจและสังคม ทำให้เกิดปัญหาหลายประการที่ต้องจัดการให้เหมาะสมและรัดกุมมากขึ้น

2. รูปแบบการดำเนินงาน ของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการแก้ปัญหาภัยแล้ง ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ของชุมชนบ้านนาฝาย ตำบลนาฝาย อำเภอเมือง จังหวัดชัยภูมิ พบว่า

จากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศซึ่งมีการเปลี่ยนแปลงรูปแบบของสภาพอากาศและน้ำเป็นสาเหตุสำคัญของการเพิ่มขึ้นของน้ำท่วมในบางพื้นที่และการขาดแคลนน้ำและภัยแล้งในพื้นที่อื่น ๆ จากผลกระทบจากเหตุการณ์สภาพอากาศที่รุนแรงส่งผลกระทบร้ายแรงต่อผู้คนนับล้านทั่วโลก เนื่องจากเหตุการณ์เหล่านี้กลายเป็นเรื่องที่เกิดขึ้นมากขึ้น รุนแรงมากขึ้นและไม่สามารถคาดการณ์ล่วงหน้าได้ แต่ข้อมูลที่ถูกต้องแม่นยำและการวางแผนที่เหมาะสมจะช่วยลดความเสี่ยงและผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นจากน้ำท่วมและภัยแล้งได้อย่างมาก

ความผิดพลาดใน “อดีต” นอกจากการปล่อยปละละเลยให้มีการบุกรุกผืนป่าของพี่น้อง ผู้ไร้ที่อยู่อาศัยและที่ดินทำกินแล้ว ยิ่งไปกว่านั้น นโยบายส่งเสริมการปลูกพืชเศรษฐกิจอย่างไร้การควบคุม ไม่มีการโซนนิ่ง อาทิ ยางพารา ปาล์ม อ้อย มันสำปะหลัง โดยเฉพาะที่มีนายทุนหนุนหลังแล้วกระตุ้นให้เกิดการแผ้วถางป่าสมบูรณ์ ป่าสงวน เป็นทั้งการทำลายแหล่งต้นน้ำลำธาร ทั้งทำให้ฟ้าฝนแปรปรวนเป็นเหตุให้เกิดทั้งน้ำท่วมและภัยแล้ง ยากแก่การป้องกันคอยแต่แก้ไข ใช้งบประมาณไม่มีประสิทธิภาพชาวบ้านชุมชนบ้านนาฝาย กล่าวว่า ปัญหาภัยแล้งเกิดจากหลายสาเหตุ เช่น ความผิดปกติของดินฟ้าอากาศ การตัดไม้ทำลายป่าและการขาดการดูแลสภาพแวดล้อม การจัดหาแหล่งน้ำไม่เพียงพอ การขาดการพัฒนากระบวนการส่งจ่ายน้ำ และการขาดความร่วมมือกันในการบริหารจัดการน้ำ ปัญหาเหล่านี้ได้ส่งผลกระทบต่อเกษตรกรและชุมชน

นักวิชาการหรือผู้รับผิดชอบเกี่ยวกับทรัพยากรน้ำ โครงการชลประทาน กรมทรัพยากรน้ำ กล่าวว่า ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มักเกิดการขาดแคลนน้ำอย่างรุนแรง เมื่อฝนไม่ตกและในฤดูแล้ง เพราะดินเป็นทรายจึงมีการระเหยและการซึมของน้ำลงในดินมากกว่าภาคอื่น ส่วนหน้าฝนก็มักเกิดอุทกภัยตามบริเวณพื้นที่ลุ่มสองฝั่งลำน้ำในลุ่มน้ำต่าง ๆ หลายลุ่มน้ำ ซึ่งนับเป็นปัญหาของภูมิภาคนี้ที่ทำให้ประชาชนจำนวนมากได้รับความเดือดร้อน สภาพปัญหาและสาเหตุที่ทำให้เกิดปัญหาดังกล่าว กล่าวได้ว่ามีสาเหตุใหญ่อยู่ 2 ประการคือ เกิดขึ้นเนื่องมาจากการกระทำของมนุษย์ซึ่งเป็นผู้ก่อมีหลายรูปแบบ อีกสาเหตุหนึ่งเนื่องมาจากสภาพตามธรรมชาติของแต่ละท้องถิ่นและความวิปริตผันแปรของฝนที่ตกในฤดูต่าง ๆ ซึ่งเป็นปรากฏการณ์ตามธรรมชาติที่อยู่เหนือการควบคุม

คณะผู้บริหารและเจ้าหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนตำบลนาฝาย กล่าวว่า อบต.มีบุคลากรระบบการดูแล งบประมาณในการช่วยเหลือชาวบ้านที่ประสบปัญหาภัยแล้งมีความเพียงพอเหมาะสมต่อความต้องการ แต่ปัญหาภัยแล้งบ้านนาฝาย ตำบลนาฝาย อำเภอเมือง จังหวัดชัยภูมิ จัดเป็นปัญหาซ้ำซากทุกปีและเพิ่มมากขึ้นในทุก ๆ ปี

ประชาชนที่อาศัยอยู่ในเขตชุมชนบ้านนาฝาย กล่าวว่า ในทุก ๆ ปีจะพบปัญหาภัยแล้ง และยังเป็นเช่นเดิมทุกปี จากเมื่อก่อนสามารถปลูกข้าวไปปีละ 2 ครั้งต้องมาเหลือนปีละครั้งและต้องไปทำอาชีพอื่นเสริมเพื่อแบ่งเบาภาระ บางครอบครัวก็เอาวัวมาเลี้ยงแต่ไม่มีหญ้าเขียวสดให้วัวกิน น้ำในคลองแห้งขอดเป็นปัญหาซ้ำซากแบบนี้ทุกปี

3. แนวทางการลดความขัดแย้งในการใช้ทรัพยากรน้ำในภาวะภัยแล้ง โดยใช้กระบวนการมีส่วนร่วมและสร้างจิตสำนึกในชุมชนบ้านนาฝาย ตำบลนาฝาย อำเภอเมือง จังหวัดชัยภูมิ

ภัยแล้ง ส่วนใหญ่เกิดจากฝนแล้งและทิ้งช่วง ซึ่งฝนแล้งเป็นภาวะปริมาณฝนตกน้อยกว่าปกติหรือฝนไม่ตกต้องตามฤดูกาล มีผลกระทบโดยตรงกับการเกษตรและแหล่งน้ำ รวมทั้ง การดำรงชีวิตของประชาชน เนื่องจากประชาชนประกอบอาชีพเกษตรกรรมเป็นส่วนใหญ่ ภัยแล้งจึงส่งผลเสียหายต่อกิจกรรมทางการเกษตร เช่น พื้นดินขาดความชุ่มชื้น พืชขาดน้ำ พืชชะงักการเจริญเติบโต ผลผลิตที่ได้มีคุณภาพต่ำ รวมถึงปริมาณลดลง ส่วนใหญ่ภัยแล้งที่มีผลต่อการเกษตร มักเกิดในฤดูฝนที่มีฝนทิ้งช่วงเป็นเวลานาน พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ ท่านทรงรับสั่งไว้อย่างชัดเจนมากกว่า “วันนี้โลกเปลี่ยน อากาศเปลี่ยน เราต้องเปลี่ยนการบริหารจัดการน้ำอย่างไรบ้าง สิ่งแรกคือเราต้องเข้าใจธรรมชาติก่อน ต้องเข้าใจว่าเกิดอะไรขึ้นในประเทศไทย ทำให้น้ำแล้ง แนนอน ส่วนหนึ่งมาจากธรรมชาติ ที่ตามมาเราต้องปรับตัวเอง ส่วนหนึ่งของคำตอบในการปรับตัวคือการจัดการน้ำ”

นักวิชาการหรือผู้รับผิดชอบเกี่ยวกับทรัพยากรน้ำ โครงการชลประทาน กรมทรัพยากรน้ำ กล่าวว่าแนวโน้มผลผลิตต่อไร่และการบริหารจัดการน้ำในภาคเกษตรดูยังไร้อนาคต เพราะพรรคการเมืองต่าง ๆ ยังมุ่งดำเนินนโยบาย “ขายตรง” เช่น จำนำหรือประกันราคาข้าว ซึ่งเพิ่มรายได้ให้กับเกษตรกรอย่างมั่งคั่ง คือตอกตรึงให้เกษตรกรต้องพึ่งพารัฐไม่สิ้นสุดและไม่สนใจกับการปรับปรุงผลผลิตต่อไร่ แทนที่จะให้ความสำคัญกับการปรับปรุงประสิทธิภาพในการเพาะปลูก และจัดการกับปัญหาพ่อค้าคนกลางเอ็งอานาจผูกขาดอย่างจริงจัง

นอกจากความขัดแย้งเรื่องน้ำจะทวีความรุนแรงจากภาวะภัยแล้งและน้ำท่วม และนักการเมืองก็ยังไม่สนใจหลักเศรษฐศาสตร์ที่ช่วยสร้างศักยภาพในการแข่งขัน อย่างยั่งยืน มากเท่ากับการโหมนโยบาย “ประชานิยม” เพื่อซื้อเสียงและซื้อใจผู้คน ปัญหาที่เกี่ยวกับน้ำในไทยอีกส่วนยังมีรากอยู่ในความเหลื่อมล้ำทางอำนาจและ เศรษฐกิจ ทำให้มันไม่ใช่ปัญหาทางธรรมชาติหรือวิทยาศาสตร์ เท่ากับเป็นปัญหาทางการเมืองและการพัฒนา

คณะผู้บริหารมหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ กล่าวว่า ความขัดแย้งในการใช้ทรัพยากรน้ำใน ภาวะภัยแล้งนั้นเกิดขึ้นตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน โดยแบ่งเป็น 3 ด้าน

1. ด้านเศรษฐกิจ สิ้นเปลืองและสูญเสียผลผลิตด้านเกษตร ปศุสัตว์ ป่าไม้ การ ประมง เศรษฐกิจทั่วไป เช่น ราคาที่ดินลดลง โรงงานผลิตเสียหาย การว่างงาน สูญเสียอุตสาหกรรม การท่องเที่ยว พลังงาน อุตสาหกรรมขนส่ง

2. ด้านสิ่งแวดล้อม ส่งผลกระทบต่อสัตว์ต่าง ๆ ทำให้ขาดแคลนน้ำ เกิดโรคกับ สัตว์ สูญเสียความหลากหลายพันธุ์ รวมถึงผลกระทบด้านอุทกวิทยา ทำให้ระดับและปริมาณน้ำ ลดลง พื้นที่ชุ่มน้ำลดลง ความเค็มของน้ำเปลี่ยนแปลง ระดับน้ำในดินเปลี่ยนแปลง คุณภาพน้ำ เปลี่ยนแปลง เกิดการกัดเซาะของดิน ไฟป่าเพิ่มขึ้น ส่งผลกระทบต่อคุณภาพอากาศและสูญเสียทัศนียภาพ เป็นต้น

3. ด้านสังคม เกิดผลกระทบในด้านสุขภาพอนามัย เกิดความขัดแย้งในการใช้น้ำ และการจัดการคุณภาพชีวิตลดลง

4. แนวทางการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำในภาวะภัยแล้งแบบบูรณาการ กับผู้ที่มีส่วน เกี่ยวข้องทุกภาคส่วนในชุมชนบ้านนาฝาย ตำบลนาฝาย อำเภอเมือง จังหวัดชัยภูมิ อย่างยั่งยืน มี การดำเนินการ ดังนี้

1) องค์กรบริหารจัดการน้ำมีหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกระจายหลายหน่วยงานการ บริหารจัดการทรัพยากรน้ำ ยังไม่เป็นเอกภาพ กล่าวคือขาดเป้าหมายร่วมกันในการบริหารจัดการ และไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร เพราะหน่วยงานส่วนราชการต่างๆ ซึ่งมีหน้าที่รับผิดชอบแก้ไข ปัญหาทรัพยากรน้ำมีอยู่หลากหลาย ขาดการบริหารจัดการร่วมกันแบบบูรณาการ ไม่มีหน่วยงานใด รับผิดชอบเป็นเจ้าภาพหลักในการบริหารจัดการที่แท้จริงและเป็นรูปธรรมในการกำหนดทิศทางการ บริหารจัดการให้เป็นเอกภาพและมีกรอบแผนที่ชัดเจน

2) ขาดการวางแผนและการพัฒนาอย่างบูรณาการแบบองค์รวม ทั้งความร่วมมือและ การประสานงานระหว่างหน่วยงาน/องค์กร/สถาบันที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนา รวมทั้งกลุ่มจังหวัดใน แต่ละพื้นที่ทำให้การพัฒนาโดยองค์รวมขาดความเชื่อมโยงและไม่เป็นไปในทิศทางเดียวกัน

3) ปัญหาด้านฐานข้อมูลและองค์ความรู้เกี่ยวกับการพัฒนาทรัพยากรน้ำ ได้แก่ ข้อมูลที่ มีอยู่กระจายกระจายในหลายหน่วยงาน และหลายครั้งมีการขัดแย้งของข้อมูล ข้อมูลมีความ หลากหลาย และยังไม่มีการจัดกลุ่มข้อมูลอย่างเป็นระบบและอยู่ในมาตรฐานเดียวกัน ทำให้ยากต่อ

การนำไปใช้ การขาดความเชื่อมโยง เชื่อมต่อของข้อมูลที่สมบูรณ์และทันสมัย การขาดบุคลากรที่มีความเชี่ยวชาญ การขาดศูนย์ระบบข้อมูลและองค์ความรู้ด้านทรัพยากรน้ำของประเทศ

4) ผู้ใช้น้ำในกิจกรรมต่าง ๆ ยังขาดจิตสำนึกในการใช้น้ำอย่างประหยัด ขาดวินัยของผู้ใช้น้ำอย่างถูกต้อง รวมทั้งไม่รู้วิธีการอนุรักษ์น้ำที่ถูกต้องและมีประสิทธิภาพ ซึ่งเป็นสาเหตุสำคัญด้านหนึ่งที่ทำให้มีน้ำมีปริมาณไม่พอใช้เช่นกัน

5) ปัญหาด้านการขาดงบประมาณและแผนงบประมาณในการดำเนินงาน ซึ่งเป็นการพิจารณางบประมาณโดยยึดพื้นฐานจากงบประมาณเดิมของแต่ละหน่วยงานเคยได้รับในปีที่ผ่านมา และตามที่หน่วยงานเสนอขอโดยขาดการพิจารณาด้วยปัญหาในภาพรวมของประเทศ โดยเฉพาะด้านการจัดการทรัพยากร ทำให้การปฏิบัติงานเป็นไปในลักษณะต่างคนต่างทำตามภารกิจและงบประมาณที่ได้รับมา จึงขาดการประสานงานหรือไม่ประสานแผนปฏิบัติการอย่างจริงจัง ทำให้การแก้ไขปัญหาเป็นไปอย่างไม่สมบูรณ์ในแต่ละพื้นที่ หรือปัญหาบางอย่างไม่ได้รับความสนใจแก้ไขอย่างจริงจัง เพราะงบประมาณที่จัดสรรการกระจายมากและแก้ไขปัญหามีประสิทธิภาพ

6) ปัญหากฎหมายที่เกี่ยวข้องกับทรัพยากรน้ำไม่ครอบคลุมและการเกิดช่องว่างให้มีการจัดการน้ำได้อย่างมีประสิทธิภาพได้แก่

(1) สิทธิในการใช้น้ำ น้ำที่อยู่ในแม่น้ำลำคลองทั่วไปนั้นเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดินประเภทหนึ่งเพราะน้ำที่อยู่ในทางน้ำย่อมมีไว้สำหรับพลเมืองใช้ร่วมกัน ผลทางกฎหมายที่ตามมาก็คือ ทุกคนมีสิทธิใช้น้ำในแม่น้ำลำคลองทั่วไป ไม่มีความแตกต่างกัน ไม่ว่าจะเป็นผู้ใช้น้ำภาคเอกชน หน่วยงานราชการ หน่วยงานของรัฐไม่มีอำนาจในการสั่งห้ามมิให้ประชาชนใช้น้ำจากทางน้ำ เพราะทุกคนมีสิทธิในการใช้น้ำเท่าเทียมกัน

(2) มลพิษทางน้ำ ปัญหามลพิษทางน้ำมีได้อยู่ในความรับผิดชอบของกรมควบคุมมลพิษ กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเพียงหน่วยงานเดียว มีหลายหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ในทางปฏิบัติเมื่อปัญหาใดอยู่ในความรับผิดชอบของหลายหน่วยงาน มีแนวโน้มว่าปัญหานั้นมิได้รับการแก้ไขอย่างทันการณ์และเหมาะสม เพราะคิดว่าหน่วยงานของตนเองมิใช่ผู้รับผิดชอบหลัก

(3) องค์การ ในอดีตก่อนการปฏิรูประบบราชการเมื่อปี พ.ศ.2545 มีหน่วยงานระดับชาติหลายหน่วยงานที่มีอำนาจหน้าที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนา การบริหารจัดการและการอนุรักษ์ทรัพยากรน้ำ แต่ในปัจจุบันลดลงในส่วนที่จะเกี่ยวข้องกับพระราชบัญญัติทรัพยากรน้ำจะมีเฉพาะในส่วนขององค์กรเพื่อการบริหารจัดการ ได้แก่ คณะกรรมการทรัพยากรน้ำแห่งชาติ

คณะกรรมการลุ่มน้ำ คณะกรรมการลุ่มน้ำย่อย โดยได้กำหนดเรื่องขององค์ประกอบและอำนาจหน้าที่ไว้ชัดเจน

(4) การป้องกันน้ำท่วม โดยปกติการป้องกันน้ำท่วมที่ผ่านมาได้ดำเนินการโดยหน่วยงานทั้งส่วนกลางและส่วนท้องถิ่น โดยอาศัยมาตรการตามที่แต่ละหน่วยงานเห็นสมควร เช่น การสร้างคันกันน้ำเข้าสู่พื้นที่ การขุดขยายคลองเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการระบายน้ำ แต่สิ่งที่เป็นปัญหา คือ การประสานงานของหน่วยงานต่าง ๆ ที่มีบทบาทหน้าที่เกี่ยวกับป้องกันน้ำท่วม เนื่องจากไม่มีหน่วยงานหรือองค์กรได้รับผิดชอบปัญหานี้โดยตรง ดังนั้นจึงควรจะมีการมอบหมายให้หน่วยงาน เช่น กรมชลประทาน หรือกรมทรัพยากรน้ำมีหน้าที่รับผิดชอบและเป็นหน่วยงานหลักในการประสานงาน

(5) การพัฒนาอนุรักษ์แหล่งน้ำ มีกฎหมายหลายฉบับและอยู่ในความรับผิดชอบของหลายหน่วยงาน แม้จะได้มีกฎหมายหลายฉบับที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาและอนุรักษ์แหล่งน้ำ แต่ไม่ได้หมายความว่า การพัฒนาแหล่งน้ำจะดำเนินการไปอย่างเหมาะสม และแหล่งน้ำได้รับการคุ้มครองอย่างพอเพียงและมีประสิทธิภาพเสมอไป

7) ความหลากหลายของกฎหมาย และขาดความเป็นเอกภาพ การขาดกฎหมายแม่บทหรือพระราชบัญญัติทรัพยากรน้ำแห่งชาติการขาดความครอบคลุมของกฎหมาย ถึงแม้ว่าบทบัญญัติที่เกี่ยวข้องกับการใช้ทรัพยากรน้ำมีแฝงอยู่ในกฎหมายหลายฉบับ และปัจจุบันได้ใช้ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ พ.ศ. 2550 แต่มีเนื้อหาสาระยังไม่ครอบคลุมเบ็ดเสร็จทำให้การบังคับใช้ยังไม่ครอบคลุมทุกกรณีความซ้ำซ้อนของกฎหมายส่วนใหญ่เป็นความซ้ำซ้อนกันในการบังคับใช้กฎหมายโดยเฉพาะในส่วนที่เกี่ยวกับบทลงโทษปัญหาความล่าช้าและมีช่องว่างของกฎหมายเกี่ยวข้องกับน้ำที่บังคับใช้ในปัจจุบัน บางฉบับได้ประกาศใช้มาเป็นเวลานานโดยมิได้มีการปรับปรุงแก้ไขเนื้อหาของกฎหมายให้มีความเหมาะสมกับสภาพปัจจุบันแต่อย่างใด จึงก่อให้เกิดปัญหาในการใช้บังคับ

8) การขาดความเป็นเอกภาพ สภาพของกฎหมายในปัจจุบันยังขาดความเป็นเอกภาพเนื่องจากกฎหมายที่บังคับใช้ในเรื่องเดียวกันมีจำนวนมาก แต่กฎหมายแต่ละฉบับมีการบังคับใช้ไม่ครอบคลุมในทุกกรณี ซึ่งนอกจากจะก่อให้เกิดความสับสนในการใช้กฎหมายแล้ว ยังก่อให้เกิดปัญหาในทางปฏิบัติตามมาอีกด้วย เพราะว่าผู้บังคับใช้มักเกิดความสับสน และไม่แน่ใจว่าสมควรจะใช้กฎหมายฉบับใดเหมาะสมที่จะบังคับใช้แก่กรณีต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น เมื่อเกิดปัญหาขึ้นแล้วต้องเสียเวลาในการวินิจฉัยและตีความ จึงขาดความคล่องตัวในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น แม้ว่ารัฐบาลจะมีนโยบายด้านทรัพยากรแหล่งน้ำอยู่บ้างแล้ว แต่ทั้งนี้ยังขาดนโยบายการบริหารจัดการทรัพยากร

น้ำที่ชัดเจนและเป็นรูปธรรมเพียงพอที่จะนำไปสู่การปฏิบัติ เนื่องจากการจัดทำนโยบายและแผนด้านการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำที่ผ่านมาจำกัดอยู่ในวงแคบ โดยที่ประชาชนมีส่วนร่วมในกระบวนการจัดทำน้อย ยิ่งไปกว่านั้นยังไม่มีแผนแม่บทที่เป็นรูปธรรมที่ชัดเจนเพื่อให้หน่วยงานต่าง ๆ ยึดถือปฏิบัติเป็นมาตรฐานเดียวกัน

9) ความไม่สามารถในการใช้กฎหมายพระราชบัญญัติและข้อกำหนดต่าง ๆ ความไม่สามารถบังคับใช้กฎหมาย ข้อกำหนด มาตรการ และนโยบายการพัฒนาพื้นที่ตามที่ผังเมืองกำหนดไว้ได้อย่างจริงจังและไม่มีประสิทธิภาพ ผังเมืองที่วางไว้ไม่ค่อยมีความเหมาะสม ปฏิบัติแล้วเกิดความขัดแย้งประกอบกับการบังคับใช้ผังเมืองไม่ทันต่อสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว ทำให้ไม่สามารถแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นได้อย่างทันเหตุการณ์ รวมทั้งกฎหมายด้านสิ่งแวดล้อมและกฎหมายอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง

10) ขาดการจัดระเบียบและการกำหนดเขตการใช้ที่ดินประเภทต่าง ๆ (Zoning) ที่ชัดเจนเพื่อกำหนดกรอบการเจริญเติบโตที่เหมาะสม ทั้งพื้นที่อยู่อาศัย พื้นที่เกษตรกรรม พื้นที่อุตสาหกรรม พื้นที่อนุรักษ์ จึงส่งผลให้เกิดปัญหาการจราจร ปัญหามลภาวะจากโรงงานอุตสาหกรรม ปัญหาน้ำท่วม ปัญหาสภาวะแวดล้อมเสื่อมโทรม และปัญหาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอื่น

11) ปัญหาด้านฐานข้อมูลและองค์ความรู้เกี่ยวกับการพัฒนาทรัพยากรน้ำ ระบบฐานข้อมูลถือเป็นปัจจัยสำคัญที่ใช้ประกอบการพิจารณาในการลงทุนและการจัดสรรงบประมาณ รวมไปถึงการวางแผนนโยบายของการพัฒนาทรัพยากรน้ำ

(1) ข้อมูลที่มีอยู่อย่างกระจัดกระจายในหลากหลายหน่วยงานและในหลายเรื่อง ข้อมูลมีความขัดแย้งกัน ไม่น่าเชื่อถือ

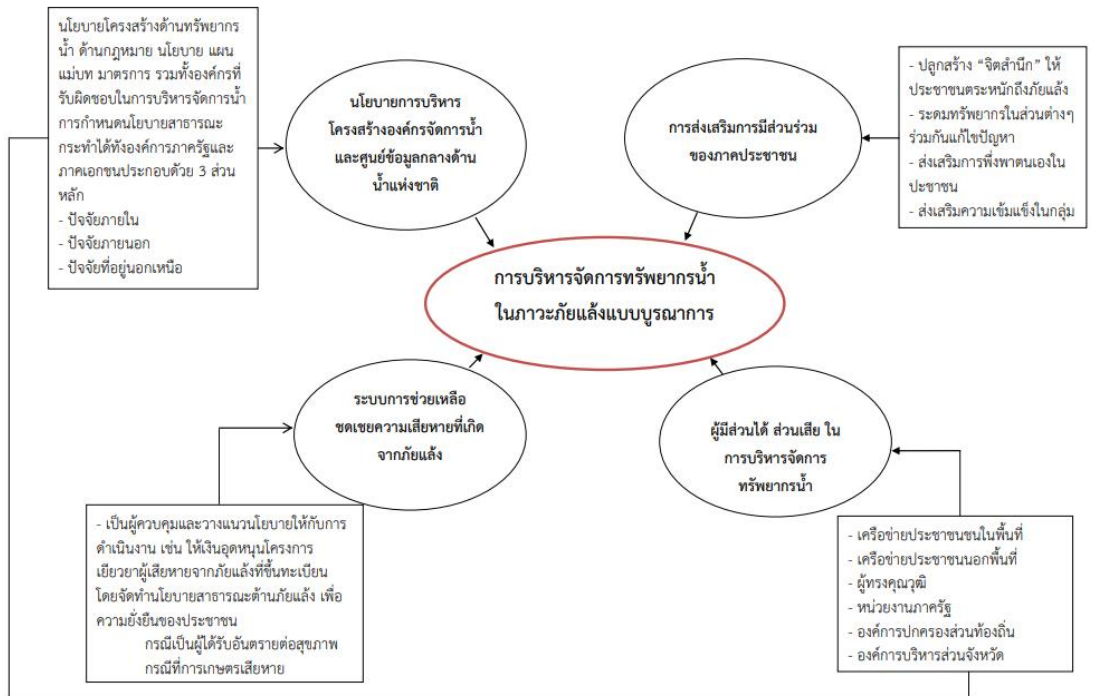
(2) ข้อมูลมีความหลากหลาย และยังไม่มีการจัดกลุ่มข้อมูลอย่างเป็นระบบและอยู่ในมาตรฐานเดียวกัน ทำให้ยากต่อการนำไปใช้

(3) การขาดความเชื่อมโยง เชื่อมต่อ ของข้อมูลที่สมบูรณ์และทันสมัย

(4) การขาดบุคลากรที่มีความเชี่ยวชาญ

(5) การขาดศูนย์ระบบข้อมูลและองค์ความรู้ด้านทรัพยากรน้ำของประเทศ

(6) การขาดระบบการดำเนินงานด้านการวิจัย ส่งเคราะห์ข้อมูล ประมวล และนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

ภาพที่ 1 แผนการดำเนินงานจัดการทรัพยากรน้ำในภาวะภัยแล้งแบบบูรณาการ ของชุมชนบ้านนาฝาย ตำบลนาฝาย อำเภอเมือง จังหวัดชัยภูมิ

อภิปรายผลการวิจัย (Research Discussion)

จากผลการวิจัยเรื่องแนวทางการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำในภาวะภัยแล้งแบบบูรณาการของชุมชนบ้านนาฝาย ตำบลนาฝาย อำเภอเมือง จังหวัดชัยภูมิ สรุปได้ว่าผลการวิจัยมีความสอดคล้องการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Methodology Research) ซึ่งสามารถอภิปรายผลการวิจัยได้ดังนี้

จากรูปแบบการดำเนินงาน ของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ในการแก้ปัญหาภัยแล้ง ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ของชุมชนบ้านนาฝาย ตำบลนาฝาย อำเภอเมือง จังหวัดชัยภูมิ

1. ด้านการเตรียมการ

1.1 ทำบัญชีพื้นที่ที่มีความเสี่ยงต่อการประสบปัญหาภัยแล้ง

1.2 จัดทำแผนแก้ไขปัญหาภัยแล้ง ทำแผนแจกจ่ายน้ำให้แก่ชาวบ้าน ตามข้อมูล

พื้นที่ที่มีความเสี่ยงต่อการประสบปัญหาภัยแล้งที่สำรวจไว้แล้ว

1.3 จัดเตรียมกำลังคน วัสดุ อุปกรณ์ รถยนต์บรรทุกน้ำ เครื่องสูบน้ำ เครื่องมือ
อื่นๆใช้ในการบรรเทาความเดือดร้อนจากภัยแล้งไว้ให้พร้อมใช้การได้ทันที

1.4 สำนวจตรวจสอบแหล่งน้ำ รวมทั้งภาชนะเก็บกักน้ำให้อยู่ในสภาพที่ใช้การได้
อย่างเพียงพอและจัดทำบัญชีไว้ เพื่อใช้ประโยชน์จากแหล่งน้ำดังกล่าวรวบรวมข้อมูลและประมวล
ข้อคิดเห็นของผู้เกี่ยวข้อง

1.5 ดำเนินการขุด ลอก คู คลอง แหล่งน้ำสาธารณะ เพื่อให้สามารถเก็บกักน้ำไว้
ใช้ในช่วงหน้าแล้ง

1.6 รมรณรงค์และส่งเสริมให้ประชาชน มีส่วนร่วมในการจัดหาภาชนะเก็บกักน้ำ
และใช้น้ำเพื่อการอุปโภคและบริโภคอย่างประหยัด ถูกวิธี ถูกสุขลักษณะ รวมทั้งทำความเข้าใจและ
แนะนำให้ เกษตรกรปลูกพืชที่ใช้น้ำน้อยหรือพืชฤดูแล้ง ตามนโยบายและตามมาตรการส่งเสริมการ
เพาะปลูกพืช ฤดูแล้ง

1.7 ประสานงานกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ให้ความสำคัญในการดูแลรักษา
แหล่งน้ำสาธารณะ คู คลอง และภาชนะเก็บกักน้ำอื่น ๆ เพื่อให้มีน้ำอุปโภคและบริโภคในตลอดฤดู
แล้ง อีกทั้งพิจารณาสนับสนุนงบประมาณในการป้องกันและแก้ไขปัญหาจากภัยแล้ง

1.8 ติดตามและประสานการบริหารจัดการน้ำ กับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องอย่าง
ใกล้ชิด เช่นกรมทรัพยากรน้ำ กรมทรัพยากรน้ำบาดาล กรมชลประทาน เป็นต้น

2. ด้านการให้ความช่วยเหลือ

2.1 พิจารณาให้ความช่วยเหลือผู้ประสบภัยแล้งตามระเบียบกระทรวงการคลัง
ช่วยเหลือผู้ประสบภัยพิบัติกรณีฉุกเฉิน เพื่อช่วยเหลือราษฎรที่ประสบภัยแล้ง ในปัญหาเฉพาะหน้า
เร่งด่วนที่เกิดขึ้นตามหลักเกณฑ์ที่กำหนดในด้านต่าง

2.2 การประกาศพื้นที่ประสบภัยแล้งของจังหวัด ให้พิจารณาประกาศเป็นพื้นที่
ประสบภัย แยกเป็นรายตำบล เฉพาะหมู่บ้านที่มีสถานการณ์ภัยแล้งเกิดขึ้นแล้วเท่านั้น และคิดเป็น
ร้อยละเปรียบเทียบกับจำนวนหมู่บ้านทั้งหมดของจังหวัด เพื่อให้การประเมินสถานการณ์ที่เกิดขึ้น
เป็นไปอย่างถูกต้องตามข้อเท็จจริง

2.3 ข้อมูลจำนวนราษฎรครัวเรือนที่ประสบภัยแล้ง ให้รายงานตามความเป็นจริงที่
เกิดเฉพาะครัวเรือนที่ประสบปัญหาความเดือดร้อนเท่านั้น

2.4 ข้อมูลพื้นที่การเกษตรที่ ได้รับความเสียหายแล้ว และที่คาดว่าจะเสียหาย ให้
ประสานข้อมูลกับสำนักงานเกษตรจังหวัดและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้การช่วยเหลือเยียวยา
ต่อไป

3. มุ่งแก้ปัญหาความเดือดร้อนของประชาชนและกิจการต่าง ๆ อันเนื่องมาจากการขาดแคลนน้ำและภัยแล้ง โดยการพัฒนาและจัดหาจากแหล่งน้ำต่าง ๆ ที่เหมาะสม ได้แก่ น้ำในบรรยากาศ แหล่งน้ำผิวดิน และแหล่งน้ำบาดาล ดำเนินการในพื้นที่และลุ่มน้ำที่มีศักยภาพโดยวิธีการที่หลากหลายและเหมาะสม ทั้งในระยะเร่งด่วนและระยะยาว

4. เน้นการจัดสรรน้ำให้เหมาะสมและมีความเป็นธรรม จัดลำดับความสำคัญของการใช้น้ำในแต่ละพื้นที่โดยประชาชนมีส่วนร่วม เพื่อให้มีการใช้น้ำอย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืนภายใต้กติกาการจัดสรรที่ชัดเจน

5. เร่งรัดให้มีการอนุรักษ์ต้นน้ำลำธาร ปรับปรุงฟื้นฟูและบูรณะรักษาแหล่งน้ำที่มีอยู่ตามธรรมชาติและแหล่งน้ำที่รัฐสร้างไว้ไม่ให้มีสภาพเสื่อมโทรมทั้งที่อาจเกิดขึ้นเองตามธรรมชาติและโดยการกระทำของมนุษย์

5.1 การบรรเทาความเดือดร้อนให้กับประชาชนภาคส่วนต่าง ๆ เช่น แผนการแจกจ่ายน้ำ

5.2 การดูแลรักษา และการสนับสนุนสถานที่สำคัญที่อาจได้รับผลกระทบจากการขาดน้ำเพื่อการอุปโภคบริโภค เช่น โรงพยาบาล สิ่งสาธารณูปโภค (การขาดแคลนน้ำดิบในการทำน้ำประปา) เป็นต้น

5.3 การบริหารทรัพยากรเครื่องมือ เครื่องจักรกล งบประมาณ และการเงิน เพื่อสนับสนุนการปฏิบัติของทุกหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และหน่วยทหารในการปฏิบัติหน้าที่

5.4 การรักษาความปลอดภัยให้กับประชาชน การป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมที่พบบ่อยในช่วงฤดูแล้ง เพื่อลดการซ้ำเติมปัญหาความเดือดร้อนของประชาชนจากปัญหาอาชญากรรม

6. การป้องกันควบคุมโรคระบาดในช่วงฤดูแล้ง

6.1 การสร้างการรับรู้ให้ประชาชนในช่วงเกิดภัยแล้ง เพื่อสร้างการรับรู้ให้กับประชาชน โดยการแจ้งเตือนสถานการณ์น้ำ และมาตรการการบริหารจัดการน้ำของภาครัฐที่ประชาชนสามารถเข้าใจ และเข้าถึงได้ง่าย การรณรงค์ให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการประหยัดน้ำ การประชาสัมพันธ์ช่องทางขอรับความช่วยเหลือจากทางราชการและเครือข่าย เพื่อให้ประชาชนสามารถติดตามข้อมูลข่าวสารจากทางราชการอย่างต่อเนื่อง (การปฏิบัติ การข่าวสาร Information Operation: IO) สร้างความเข้าใจกับประชาชน ป้องกันความขัดแย้งในประเด็นแย่งน้ำ

6.2 การขอรับการสนับสนุนจากหน่วยทหารในพื้นที่ เช่น การสนับสนุนเครื่องจักรกล และกำลังพล ในการช่วยเหลือประชาชนที่ได้รับความเดือดร้อนจากภัยแล้ง โดยการดำเนินการให้ใช้แผนบรรเทาสาธารณภัยกระทรวงกลาโหม พ.ศ. 2558 ประกอบในการพิจารณาดำเนินการ ซึ่งแผนดังกล่าวได้กำหนดให้หน่วยทหารในแต่ละพื้นที่รับผิดชอบภารกิจในการให้ความช่วยเหลือประชาชนถึงระดับอำเภอ โดยมีช่องทางการสนับสนุนด้านงบประมาณในหลายช่องทาง อาทิเช่น งบประมาณ อปท. เงินอุดหนุนราชการฯ เป็นต้น

6.3 การแบ่งมอบพื้นที่รับผิดชอบในการให้ความช่วยเหลือ เมื่อเกิดสถานการณ์ภัยแล้งหรือผลกระทบจากสถานการณ์ภัยแล้งในพื้นที่ ให้เจ้าหน้าที่ เจ้าพนักงาน และอาสาสมัครต่าง ๆ ที่มาร่วมปฏิบัติงานต้องรายงานตัวต่อผู้อำนวยการศูนย์บัญชาการเหตุการณ์ เมื่อจังหวัดยกระดับการจัดการสาธารณภัยเป็นภัยระดับ 2 เพื่อรับมอบภารกิจ และพื้นที่รับผิดชอบ เพื่อให้เกิดการสนธิกำลังเข้าปฏิบัติการช่วยเหลือผู้ประสบภัยได้อย่างรวดเร็ว และมีศักยภาพ โดยให้มีการแบ่งการปฏิบัติปรากฏตามคำสั่งจัดตั้งศูนย์บัญชาการเหตุการณ์และแต่งตั้งคณะกรรมการศูนย์บัญชาการเหตุการณ์ ป้องกันและแก้ไขปัญหาภัยแล้งจังหวัดน่าน ทั้งนี้ ได้กำหนดแนวทางปฏิบัติร่วมกับหน่วยทหารในพื้นที่ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง โดยมีการแบ่งมอบภารกิจหน้าที่การรับผิดชอบในพื้นที่

7. ช่วงการฟื้นฟู ภายหลังสถานการณ์ภัยแล้งบรรเทาลง ประกอบด้วย

7.1 มาตรการฟื้นฟูพื้นที่การเกษตรที่ประสบภัยแล้ง ได้แก่ การส่งเสริมเครือข่ายเกษตรกร การสนับสนุนปัจจัยด้านการเกษตร ฯลฯ

7.2 การส่งเสริมกิจกรรมการมีส่วนร่วมภาคเอกชน และประชาชน ในรูปแบบประชารัฐ เพื่อฟื้นฟูพื้นที่ประสบภัยแล้ง

7.3 การบูรณาการแผนการฟื้นฟูให้กับผู้ประสบภัยแล้งตามกฎหมาย ระเบียบที่เกี่ยวข้อง ของภาคส่วนต่าง ๆ

ข้อเสนอแนะการวิจัย (Research Suggestions)

1. การสนับสนุนและส่งเสริมการขุดสระน้ำในไร่นาของเกษตรกรและการขุดเจาะน้ำบาดาลในพื้นที่ แล้งซ้ำซากและด้วยโอกาสที่ระบบส่งน้ำไปไม่ถึง เพื่อให้เกษตรกรได้มีน้ำใช้เพื่อการเกษตรและอุปโภคบริโภค ในฤดูแล้ง

2. สนับสนุนและดำเนินการให้เอกชนเข้ามาบริหารจัดการน้ำในการส่งน้ำในพื้นที่ชลประทาน เพื่อให้มีการจัดการน้ำอย่างมีประสิทธิภาพ

เอกสารอ้างอิง (References)

กรมอุตุนิยมวิทยา. (2558). สถิติปริมาณน้ำฝนในประเทศไทย. สืบค้น จาก
<https://www.tmd.go.th/info/info.php?FileID=55>

